

Pórszombat

TELEPÜLÉSKÉPIARCULATIKÉZIKÖNYV
2018.03.22.

8/2018.(III.22.) számú határozattal elfogadva

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés
2. Pórszombat bemutatása
 általános településkép, településkarakter
3. Örökségünk
 a településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek, településképi jellemzők
4. Településképi szempontból meghatározó területek Pórszombaton
 eltérő karakterű területek lehatárolása, a településkép, arculati jellemzők és településkarakter bemutatásával
 Átalakuló, új településrész
 Beépítésre nem szánt terület
5. Építészeti útmutató
 Telepítés
 Magasság
 Tetőhajlásszög
 Tetőforma
 Szín
 Terepalakítás
 Kerítések
 Ajtók, ablakok
 Homlokzatképzés, anyaghasználat
 Részletek
 Kertek
 Utcák, terek
6. Példák épületek, épített részletek
7. Példák sajátos építményfajták
 sajátos építményfajták, reklámhordozók, egyéb műszaki berendezések

BEVEZETÉS

1

Jelen kézikönyv létrejöttének célja Pórszombat község arculatának, megjelenésének bemutatása olyan ajánlásokkal kiegészítve, amelyek értő használattal alkalmas eszközei lehetnek a közterületek, épületek, zöldfelületek és általában a mindennapi környezetünk megújításának. Az arculati kézikönyv többek között ahhoz nyújt segítséget, hogy hagyományainkból építkezve együtt formálhassuk Pórszombat község jövőbeni képét, megőrizve az eddigi eredményeket is.

Az egykori Medesi temető

PÓRSZOMBAT BEMUTATÁSA

Pórszombat Zala megyében, Zalaegerszegtől 30 km-re, a Göcsej nyugati oldalán található település. A falu a Medes-patak domboktól körülvevett völgyében fekszik, minden irányban erdő veszi körül. A községet a Morgos patak szeli át, ami a falu végén a Medes-patakba folyik. A település természeti értékekben igen gazdag, különösen a patak völgye, valamint az erdők környéke.

Pórszombat neve először 1425-ben Zsigmond király uralkodása idején kelt határjárási leírásban olvasható először. A dokumentum „Porzombathya” néven említi. Az előtag a Pór nevű birtokosára, mások szerint lakói foglalkozására, társadalmi helyzetére, míg az utótag a szombatonként tartandó vásárookra utal. A Pórszombattal szomszédos Medes már korábban, 1408 elején jelenik meg először írásos dokumentumban. A Medes név a „meddő” szónak azzal a jelentésével magyarázható, hogy száraz, aszú, holt. Az írások 1460 körül említik Medes falu templomát, melyet a környék legmagasabb pontján, a Szentegyházi tetőn helyeztek el. A XVI. század közepén Medes már Pórszombattal együtt szerepel az írásokban. A török uralom idején Medes végleg elpusztult, helyét őrzi a Medes erdő, Medes-hegy és a Medes-patak. Pórszombat 1461-ben Szent György várához tartozott. A XVII. század végén szerzi meg a terület Eszterházy Pál, s ettől kezdve az Eszterházy hercegi birtokok egyike. A XVIII. század végén Pórszombathoz írták az elpusztult Györökháza települést. Nevét a község igazgatási területének északkeleti oldalán dülőnevek őrzik.

1875-ben elsőként épült állami iskola Pórszombaton. A falu lakosai kisbirtokosok voltak néhány hold földdel. Kereseti lehetőség a faluban élő Mohaupt Oswald és Máyer Lipót uraságnál volt. Mohaupt Oswald 1876-ban téglagyárat, 1898-ban deszkagyárat alapított. A téglagyár az 1990-es évekig működött, ma már csak a megmaradt kémény emlékeztet rá.

Az egykori téglagyár a helyi gazdaság motorja volt, már csak a kéménye áll.

A gazdasági fejlődésnek az I. világháború vetett véget, ami a falu lakosságának sok szenvedést okozott. A háborúban elesettek (42 fő) emlékét őrzi a temető bejáratánál elhelyezett hősi táblák sora. 1924. évi földreform több családot földhöz, házhelyhez juttatott, ekkor épült be a mai Petőfi utca. A II. világháborúban a község 24 lakója vesztette életét. Az I. és II. világháborúban elesettek emlékének tiszteletére 1992-ben hősi emlékművet állítottak.

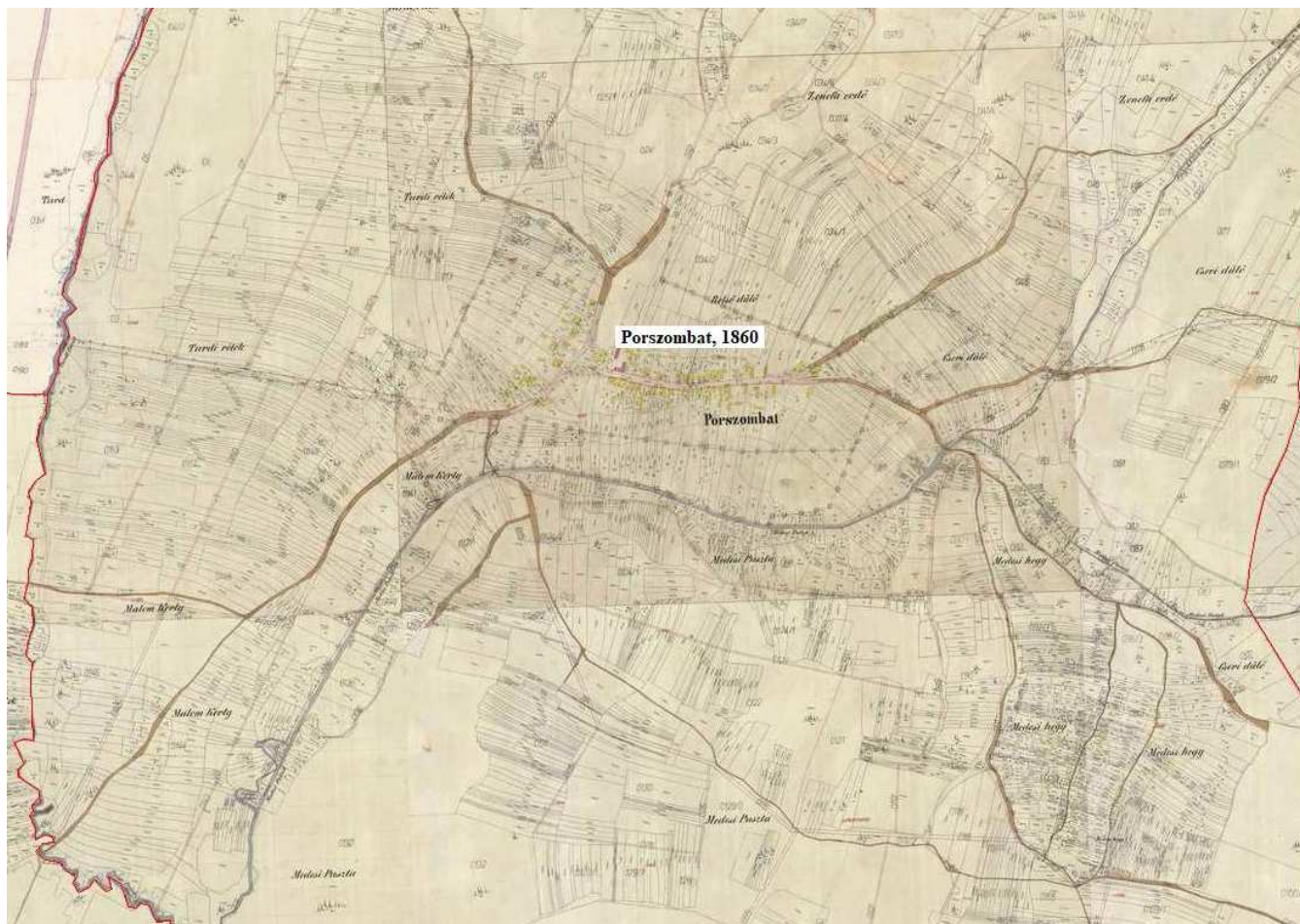
A háború utáni földosztáskor gyökeresen megváltozott a földbirtok szerkezet. Elvették a nagybirtokosok földjeit és kiosztották. A faluban 1950-ben önálló tanács lett, 1958-ban új iskola épült, 1960-ban megalakult a Medes Völgye Termelőszövetkezet.

A község önálló tanácsa 1970-ben megszűnt és Zalabaksa Községi Közös Tanács társközsége lett. A termelőszövetkezet a Zalabaksai Vörös Hajnal Termelőszövetkezettel egyesült, körzetesítés miatt megszűnt az iskola. 1986-ban 25 férőhelyes óvoda épült, létszámhiány miatt azonban 2003-ban megszűnt. Az iskolai oktatást a Lenti és Csesztregi Általános iskolákban látják el, az óvodai ellátás a Zalabaksai Napköziotthonos Óvodában és a Csesztregi óvodában biztosítják. A Sportegyesület 1954 óta működik. 2002. évben a Szentegyházi tetőn - Medes falu templomának helyén - 20 méteres tölgyfából faragott kereszt került felállításra az elpusztult Medes falu és templom emlékének és annak a 66 településnek, melyeket az 1600-as években Kanizsa eleste után rombolt le a török.

Pórszombat község a rendszerváltás óta Kálócfa, Kerkabarabás, Kozmadombja, Pusztapáti, Szilvagy, Zalabaksa községekkel alkotott körjegyzőség, majd ma a Közös Önkormányzati Hivatal Zalabaksa székhellyel látja el a feladatokat.

A településen Polgármesteri Hivatal, Falugondnoki szolgálat, eMagyarország pont, könyvtár, orvosi rendelő (heti egy alkalommal van rendelés), mobilposta és 1954. óta Sportegyesület működik.

A településen az úthálózat, egészséges ivóvízhálózat, a vezetékes földgázhálózat, a telefonhálózat, a kábeltelevízió kiépített.

Pórszombat 1860-as kataszteri térképen.

A település igazgatási területe (vizsgálati terület) Zala megyében fekszik. Tájépföldrajzi szempontból (MTA FKI 1990-es kistájkezelési tervje alapján) a Nyugat-Magyarországi-Peremvidék nagytájában, a Zalai-dombság közepén, Nyugat-Zalai-dombság részeként a Kerka-vidék (Hetés) kistájában fekszik, amely a Göcsej és az Őrség között terül el.

Domborzat

Az országhatár és a Kerka teraszos völgye közti keskeny határmenti terület a Nyugat-Zalai-dombság legkevesebb tagolt eróziós dombsági kistája. Az átlagos relatív relief mindössze 26 m/km². Területét az Ős-Mura és a Kerka ópleisztocén hordalékkúpja fedi, amelyet a szerkezeti mozgások és az eróziós folyamatok különböző mértékben szabdalnak fel. Legtagoltabb a kistáj északi és déli térsége, ahol féloldalasan magasra kiemelt kavicstakaró tanúhegyek (Haricsa-hegy 287 m, Szentgyörgyvölgyi –rög 257 m, Tenke-hegy 332 m) őrzik a kavicstakaró maradványait. A rögszerűen kiemelkedő tanúhegyek között újpleisztocén süllyedésterület, a Lenti-medence terül el, amelynek jelenleg is süllyedő területét több mint 50 m vastag, az Ős-Mura hordalékkúpjából származó jó víztározó folyóvízi üledéksor (kavics, homok, iszapos-homokos képződmény) tölti ki. A kis medence belseje tökéletes feltöltött síkság, amelynek felszínébe a patakok bevágódva teraszos völgyet vésnek.

Pórszombat felszínébe a Medesi- a Györökházi völgye mélyül, amelyek közé kisebb dombhátak ékelődtek. A községet ölelő táj domborzata átmenetet mutat a szomszédos Közép-Zalai-dombság kistáj felé. A település magassága 182,5 és 195 m tszf közötti. Az igazgatási terület legmagasabb pontja a Medes-hegy 224 m tszf. pontja, legalacsonyabb pontja 187 m tszf. a Medesi-patak völgyében van.

Földtani adottságok

A kistáj energiaforrásai közül a Lovászi (Lovászi, Újfalú, Szécsisziget) szénhidrogén telep (kőolaj-földgáz) a legjelentősebb. Feltárt hévízkészlete is jelentős: egy üzemelő hévízkútján (Lenti 341 l/p, 56°C) kívül 3 db 60-90°C-os (Szentgyörgyvölgy, Resznek) és 3 db 35-60°-os (Csesztég) hévizet adó feltárással rendelkezik. Az építőipari nyersanyagok közül folyóvízi kavics és homok a Lenti-medencében, téglanyersanyag pedig Bajánsenye környékén fordul elő jó minőségben és jelentős mennyiségben.

Éghajlat

Mérsékelt hűvös – mérsékelt nedves éghajlatú, amely már megközelíti a nedves éghajlati típust. A napsütés évi összege 1850 óra körül mozog. Az évi középhőmérséklet 9,5 °C körüli, a vegetációs időszaké 15,5 °C. Április 15. és október 14. között mintegy 182-183 napon (fagymentes időszak) keresztül a napi középhőmérséklet meghaladja a 10 °C-ot. Az évi csapadékösszeg 800 mm körüli. A nyári félév csapadékátlagos 480-490 mm. A téli időszak hótakarós napjainak száma 43-45 körül van, az átlagos hóvastagság 35-37 cm körüli. Az ariditási index 0,88. Szélirány eloszlásban domináns irány nincs, egyaránt gyakori az északkeleti, a délkeleti és a nyugati szél. Az átlagos szélsősebesség 2,5 – 3,5 m/s.

A mérsékelt hőigényű és vízigényes mezőgazdasági kultúráknak kedvező az éghajlat.

Vízrajz

a kistáj északi nagyobb része a Zala jobbparti vízgyűjtője a Baki-Válicka völgyéig, déli része pedig a Csértán és az Alsó-Valickán át a Kerkához folyik. Pórszombat a Kerka-patak vízgyűjtőterületének északi részén fekszik. A település igazgatási területe ez utóbbihoz tartozik. Egyetlen jelentősebb vízfolyással rendelkezik - a Medesi-patak -, amely a Kerkába folyó Cupi-patakba torkollik. Sokkal több csapadék hullik a tájra, mint ami elpárolog, ezért jelentős vízfelesleg keletkezik.

$$L_f = 7 \text{ l/s.km}^2$$

$$L_t = 28 \%$$

$$V_f = 150 \text{ mm.}$$

A felszíni lefolyási viszonyok kiemelkedően jók, de ez a talajerózió szempontjából kifejezetten kedvezőtlen. Jelentős a vízfolyások vízhozam-ingadozása. Árvizek tavasszal és ősszel, kisvizek nyár végén gyakoriak. Az áradások gyorsan keletkeznek, de gyorsan le is vonulnak.

Talajvizet jobbra csak a völgyekben találhatunk 2-4 m közötti mélységben. A völgyközi hátság területén már sokkal kedvezőtlenebb a helyzet, mivel a talajvíz csak nagy mélységben érhető el. Kémiaiailag egységesen kalcium-magnézium-hidrogénkarbonátos jellegű. Közepes keménységű (15-25 nk°), szulfáttartalma is kevés (60 mg/l

alatt). A rétegvíz-ellátottság jóval kedvezőbb. A 100 m-nél mélyebb pannon-pleisztocén rétegekből jó minőségű, bővízű kutak táplálkoznak. A rétegvizek mennyisége 1-1,5 l/s.km². Artézi kutak csaknem minden községben létesültek. A község igazgatási területe érzékeny felszín alatti vízbázist nem érint.

Talajadottságok

A kistáj lényegében két talajtípus jellemzi. Legnagyobb részét pszeudogleiyes barna erdőtalaj uralja (83%), a Kerka-völgy és más vízfolyások mentén kialakult réti öntések pedig 16%-ot borítanak.

A pszeudogleiyes barna erdőtalajok kedvezőtlen vízgazdálkodásúak: rosszul vezetik a vizet, ezért gyakran pangóvíz alakul ki a talajban, ami oxigénmentes körülményeket eredményez. A redukció káros talajképződési folyamatokhoz vezet, rossz a tápanyag-gazdálkodásuk, savanyú a pH-juk, nehezen művelhetők. Termékenységük gyenge (VIII.). Annak ellenére, hogy a periglaciális üledéken képződött pszeudoglejek kedvezőtlen adottságúak, csupán 37%-ban erdőszültek, jobbra szántóként (45%-ban) hasznosítják.

A patak völgyek karbonátmentes allúviumán főként öntés réti talajok fordulnak elő. Ennek tulajdonságait az időszakos vízborítottság és a rendszeresen megismétlődő üledék-felhalmozódás szabja meg. Mechanikai összetételük vályog, vagy agyagos vályog. Vízgazdálkodásukra a nagy vízraktározó és a jó víztartó képesség a jellemző. Termékenységük a humuszanyagok mennyiségétől függően alakul és a VII-VIII. termékenységi kategóriák között váltakozik. Jelentős a rétek részaránya.

Növényzet

A kistáj növényföldrajzi tekintetben átmenetet képez két flóraidék - a Dél-dunántúli és a Nyugat-dunántúli - között, összekapcsolva a nyugati és déli flóraidékeket ill. flóratartományokat. A kistáj két flórajárás - a Zalai-dombvidék (Saladiense) és a Göcseji (Petovicum) mentén helyezkedik el. A terület növénytakarójának kialakulásában számos tényező (pl. éghajlati, talajtani adottság) szerepet játszott, amelyeket az ember tájalakító tevékenysége tetézett be. A Drávától északra haladva egyre csökken a balkáni és a szubmediterrán, alpin-balkán fajok száma, keletről nyugat felé, pedig egyre kevesebb a xerotherm, pusztai elem, ill. a pannon flóra bennszülött elemei is teljesen eltűnnek. Ezzel ellentétben egyre nagyobb teret foglalnak el a mezofil-higrofil fajok, azaz az atlanti-mediterrán, vagy a magas hegyvidékekről leereszkedő, ún. dealpin elemek.

A kistáj legelterjedtebb potenciális erdőtársulásai közé a fenyőelegyes tölgyesek (Pino-Quercetum praenoricum), a mészkerülő erdei fenyvesek (Myrtillo-Pinetum), a gyertyános kocsányos, valamint kocsánytalan tölgyesek (Querco robori-Carpinetum, Querco petraeae-Carpinetum), az égerligetek (Carici brizoidi-Alnetum) sorolhatók. A déli kitettségekben kisebb foltokban cseres-kocsánytalan-tölgyesek (Quercetum petraeae-cerris) is megjelennek.

A vizsgált terület közel fele erdőterület. A dombhátaikat borító nagyobb erdőtömbökben többnyire az erdei fenyő állománya az uralkodó. Mellette a kocsánytalan tölgy, a bükk, a közönséges gyertyán, valamint egyéb kemény és lágy lombosok alkotnak kevert állományt. A frissen telepített, valamint a fiatal erdők, erdőrészek jellemző fás szárúja a közönséges akác. Arányuk az összerdőterülethez képest igen alacsony. A környékbeli erdőkben, erdőszéleken, szőlőhegyeken jellegzetes lágyszárú virágos növények: pl. a berki szellőrózsa, a bogláros szellőrózsa, az odvas keltike, a salátaboglárka, a hagymaszagú kányazsombor, az erdei turbolya, az olocsáncsillaghúr, a pettyegtetett tüdőfű, az indás ínfű, a piros árvacsáln, az erdei sárgaárvacsáln, a szagos müge, az orvosi salamonpecsét vagy a májusi gyöngyvirág. Számos védett, botanikai érték is előfordulhat e területeken: pl. az ernyős körtike, az egyvirágú körtike, a kardlevelű madársisak, a békakonty vagy a kétlevelű sarkvirág.

A nedvesebb völgyek erdőiben az égeren kívül gyakorta találkozhatunk magas kőrissel, fehér fűzzel vagy törékeny fűzzel. Az alacsonyabb lombkoronaszinteken megjelenhetnek már a vadalma vagy a szilek különböző képviselői Cserjeszintje változóan fejlett, jellemző faja a kutyabenge (Frangula alnus), a kányabangita (Viburnum opulus), a fekete bodza.

A szárazabb domboldali, dombháti területek nagy része mezőgazdasági művelés alatt áll. A völgyekben, a vízfolyások partján többnyire kaszálók, sásos, állandó vízállású nedves rétek, bokorfüzesek találhatók. E területek a jelentős vízszintingadozás miatt művelésre kevésbé alkalmasak, így itt értékes természetközeli

élőhelyek maradhattak meg. A szárazabb rétek jellegzetes lágyszárú virágos növényei: pl. a vetési boglárka, a réti boglárka, az őszi vérfű, a vöröshere, a réti füzény, a farkaskutyatej, a napraforgó kutyatej, a pásztortáska, a mezei szarkaláb, a fekete nadálytő, a csörgő kakascímer, a perzsa veronika, a perebélyes harangvirág vagy a réti margitvirág. Védett növények közül több helyen is előfordul az agárkosbor.

A szántókon elsősorban őszi búzát, zabot, kukoricát, tritikálét termesztenek.

Állatvilág

A táj faunisztikai feltárása még várat magára. Általánosságban elmondható, hogy a Nyugat- és Dél-Dunántúl állatvilágának vegyes képét mutatja. Jellegzetes mozaikossága, a mély, nedves, párás völgyekben és a viszonylag száraz, kavicsos dombhátakon található élőhelyek közötti kontraszt. A fauna fajösszetételében még jelentkezik a nyugat-balkáni (illír) hatás, az atlanti-mediterrán és az alpi faunaelemek jelenléte azonban sokkal meghatározóbb.

A terület egyik meghatározó erdőtípusa a telepített elegyetlen erdei fenyves, valamint az őshonos elegyes erdei fenyves. Míg az előbbiek inkább a széles tűrőképességű fajok élőhelye, addig az utóbbira a rovarfauna gazdagsága a jellemző. Az erdeifenyő kiterjedt állományai miatt a tűleveleiken élő nagylepkefajok száma viszonylag magas. A hártvásszárnyúak között is számos fenyőspecialista található: erdeifenyő-szövőgarázs, kékestű szövő-darázs, óriási-fadarázs gyakori kártevők. A különféle fenyőormányos fajok szintén jellegzetes kártevők. A tűlgy után az erdei fenyő az, amelyben a legtöbb díszbogár faj lárvája fejlődik. A cincérek közül is sok fenyőhöz kötődő faj él a területen.

A gyertyános-tölgyesek rovarfaunája is igen gazdag. Magas egyedszámban fordul elő a gypjaslepke, a gyűrűspille, kék nünöke, tavaszi ganajtúró, bőrfutrinka. A korhadó tölgytuskókban fejlődik a szarvasbogár, de emellett számos díszbogár, cincérfaj számára is megfelelő élőhely.

A kaszálórétek a nappali lepkék (pl. színjátszó-, kardos-, sáfrány-, árvácska, gyöngyház-, fehérsávós, ökörszemlepkék lepke, nappali pávaszem) fontos táplálékforrása.

A kistáj vízfolyásai értékes vízi rovarvilággal rendelkeznek. Ezek a vizek Európa-szerte megritkult vagy kipusztult kérész-, álkérész és szitakötőfajoknak ad otthont. Több védett kérész- és szitakötőfaj élőhelye. A vízfolyások halfaunáját eddig még nem vizsgálták. A Mura vízgyűjtőjén folytatott, illetve a Kerkát is érintő kutatások alapján számos faj előfordulása feltételezhető: pl. csuka, dévérkeszeg, szélhajtó küsz, rózsás márna, fenékjáró küllő.

A herpeto-faunáról is szórványos adatok találhatók. Valószínűsíthető, hogy a hazai fauna jellegzetes fajai itt is megtalálhatók: vöröshasú és sárgahasú unka, leveli béka, gyepi béka, kecskebéka, zöldvarangy, barnavarangy mocsári teknős. A tavaszi kiöntésekben már márciusban megjelennek a pettyesgöték. A hüllőket a vízisikló, a fűrgye gyík képviselik.

A kistáj madárvilágát szisztematikusan még nem dolgozták fel, itt is csak néhány adat áll rendelkezésre. Összességében a Nyugat-Dunántúl jellegzetességét mutatja. A madárvilág szempontjából meghatározó a vidék nagyfokú erdősültsége, a fenyvesek nagy kiterjedése, a rétekkel, kaszálókkel feldarabolt üde gyertyános-tölgyesek mozaikfoltjai, az öreg, gyakran felhagyott gyümölcsösök, valamint a külterjes gazdálkodási módok fennmaradása. Az erdőkben gyakori pl. a barátposzáta, a barátcinege, a vörösbegy, a feketerigó, az énekes rigó, az erdei pinty, a zöldike, a nagy fakopács zöld küllő, a széncinege, a kék galamb, a vadgerle, a csuszka vagy a Vadgerle. A fehér gólya fészkelőhelyét szinte már kizárólag települések közelében választja ki. Az égeresek és patakpartok vegyes lágylombosok lombkoronájának jellegzetes lakói: a csilpcsalpfüzike, a fitiszfüzike, a szürke légykapó vagy a tőkés réce. A ragadozó madarak közül gyakori a darázsölyv, itt telel a réti héja. A víz fölé benyúló fákkal szegélyezett, kishalakban és vízi rovarokban gazdag vizek a jégmadár számára kiváló táplálkozóhelye. Szárazabb bozótos területek gyakori költőmadara pl. a cigánycsuk. A sík- és dombvidéki mezőgazdasági táj jellegzetes madara a fűrj, a fácán, amelyek tarlókon, parlagon hagyott szántókon fészkelnek. A vetéseken gyakran találkozhatunk szedegető réti pityerekkel, seregélyekkel, vetési varjakkal vagy a magevők népes családjának számos képviselőjével: kenderikével, csízzel, fenyő pinytel, tengelicével. A szántók felett gyakran látható a táplálékot fürkésző egerész ölyv, de gyakorta megjelenik a hazánkban csak téli vendég kékes rétihéja és a nagy őrgébis is. A magas fűvű rétek fokozottan védett madara a haris. A gyöngybagoly állománya napjainkra visszaszorult. A nyílt területek jellegzetes lakói: a töviszúró gébics, a mezei poszáta, a karvalyposzáta, a cigánycsuk, a rozsdás csuk. A kuvíknak öreg gyümölcsösök, idős fákkal tarkított fás legelő, kaszálók adnak megfelelő élőhelyet.

ÖRÖKSÉGÜNK

a településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek, településképi jellemzők

3

A községben egy műemlék szoknyás harangláb található. Épült a XIX. század elején és a Kossuth utcában áll. A település főutcájának déli oldalán, szabadon álló, négyzet alaprajzú, szoknyás harangláb. Szoknyáját négy, a talpgerendák sarkára állított oszlop tartja. A torony törzsét négy oszlop alkotja. A szoknya cserépfedésű, a torony gúla alakú sisakja bádogfedésű, a torony törzse deszkaborítású. Egy harang lakik benne. Népi műemlék.

A 2000. évben egyházi beruhásként, rengeteg társadalmi munkával, lakossági, önkormányzati támogatással, egy év alatt épült meg a Jézus Szíve Római Katolikus Templom.

2005. évben a templom előtti térre Szent István király, később 2007-ben felesége Gizella fából készült szobra került elhelyezésre.

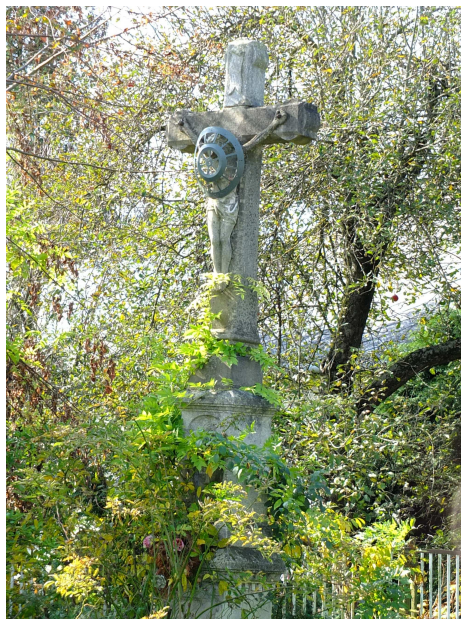
A templom körül 16 éve ültetett tuják megnőttek és a parkot, az utca felőli látványt takarják. Javasoljuk utca felől alacsony növésű cserjékre való cseréjüket a településképből való érvényesülés érdekében. Felső kép: Jézus Szíve templom bejárata ma. Alsó kép: a templom környezete 2001-ben az átadásakor.

Pórszombattól délre, a kertes mezőgazdasági területtől kissé nyugatra egy fennsíkon áll az elpusztult Medes falu és a Szent János templom emlékhelye. A kereszt látképe uralja a környező tájat és kiváló turisztikai célpont a kirándulóknak. Készült 2002-ben.

KERESZTEK, SZOBROK, EMLÉKMŰVEK:

A község belterületén lévő szobrok, keresztek, emlékművek.

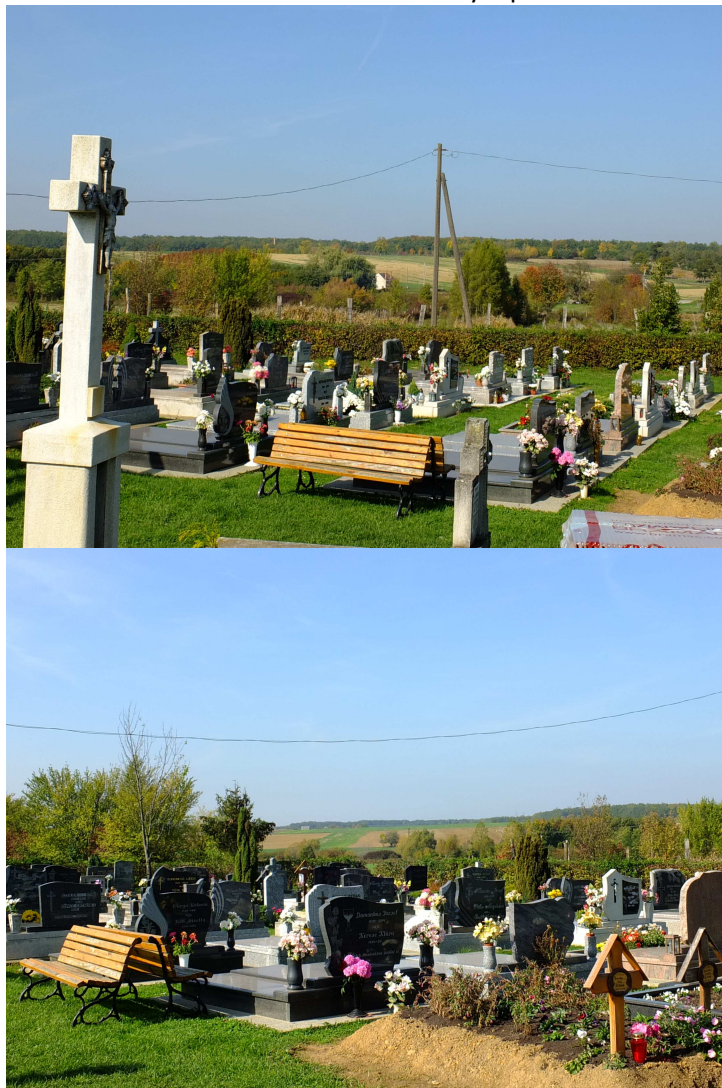
A Medesi-hegy emlékművei.

Temető

A község temetője a falutól D-re, külterületen található. A temetőt egy út vágja ketté. A régebbi a 0104 hrsz temető. Az újabb a 0148 hrsz földrészleten lévő temető. A temetők területe majd 10.000 m². A ravatalozó átépítése 2017-ben zajlott.

A 0104 hrsz temető fényképei

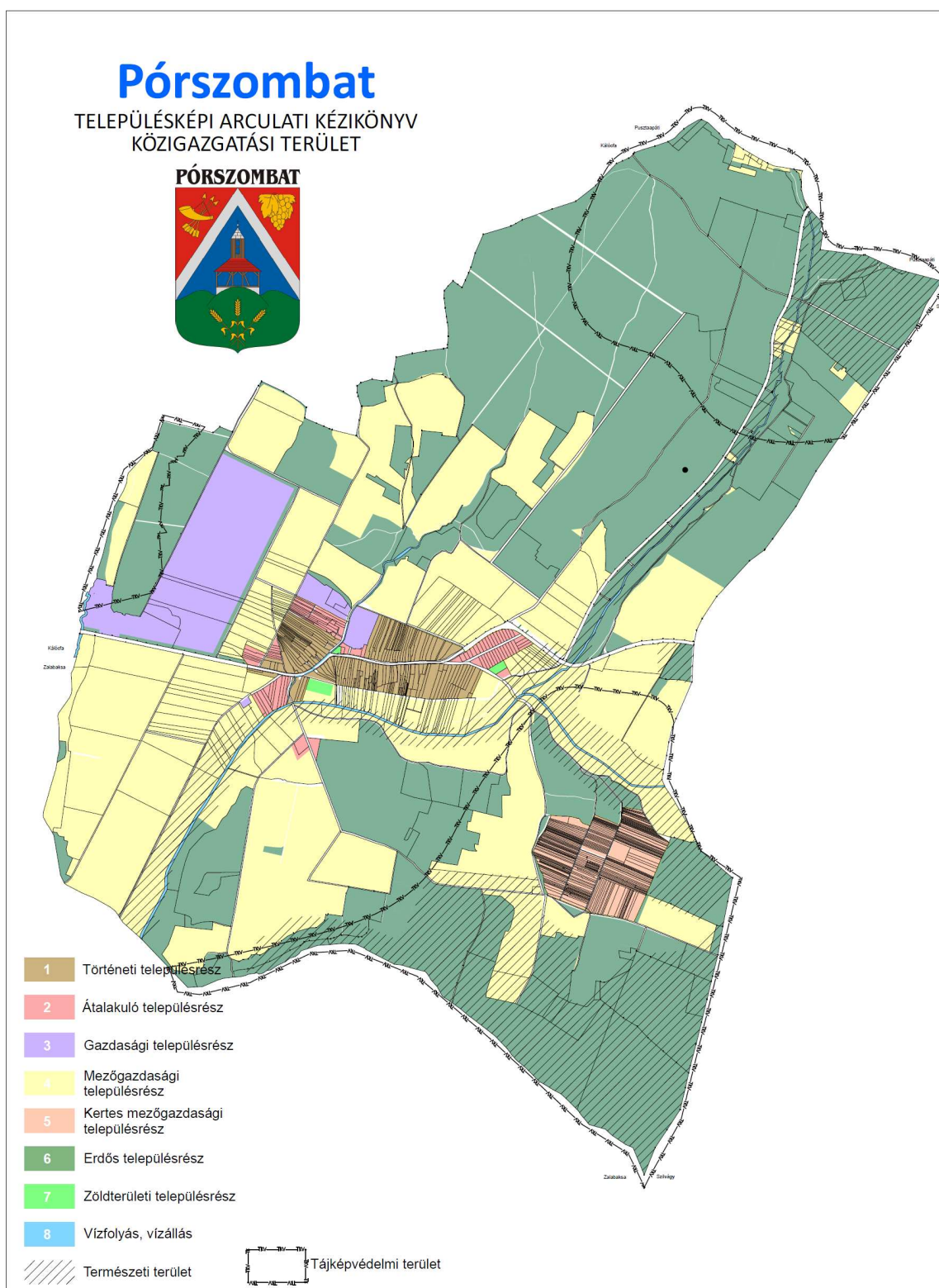

A 0148 hrsz temető fényképei

TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK

4

eltérő karakterű területek lehatárolása, a településkép, arculati jellemzők és településkarakter bemutatásával

TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSRÉSZ

Pórszombat településszerkezete egy hosszan elnyúló úti falu képét mutatja. A település magja a Petőfi Sándor utca- Kossuth Lajos utca- Jókai Mór utca vonalában jött létre. A történeti településrészhez az északi irányba leágazó Rákóczi Ferenc utca csatlakozik ehhez még.

A történeti településrész utcáiban az utcával párhuzamos tetőgerinc a jellemző. A tetők kontyoltak vagy sátozottak az újabb beépítések esetében. Az épületek telepítése utcával párhuzamos vagy „L” alakban hajlított és az udvar felé gazdasági épületekkel folytatódó. Egy-két utólagos tetőtér beépítés kivételével az épületmagasságuk is közel azonos. Az illeszkedéshez javasolt tető a teljes kontyos utcával párhuzamos gerincű fedések. Az épületek fényképeit lásd lent és a következő oldalon.

Történeti településrész utcaképei

A történeti településrészen a Petőfi utcában, illetve az 1980-as évek tetőtér beépítései esetén találunk oromfalas kialakítást. Ezek azonban nem válták általánossá. Mivel ezek csak szorványosan vannak jelen a településképbe ott javasolt az alkalmazásuk, ahol a szomszédos épületek is oromfalasak pl: Petőfi Sándor utca 9-11. hsz-ú szakaszán, különben a kialakult utcaképben idegenként hatnak.

Petőfi utcai oromfalas lakóháza péld.

ÁTALAKULÓ TELEPÜLÉSRÉSZ

Az Ady Endre utca, a Jókai Mór utca nyugati vége, a Táncsics Mihály utca átalakuló településrészként kerül besorolásra. A Táncsics Mihály utcában egy-két lakóház áll, míg az Ady utca kedveltebb az újabb beépítések esetén. Jellemzőjük, hogy beépítésük már korábban elkezdődött, a foghíj telkek, új telekalakítások révén ma is és a jövőben is zajlik. A beépítések a sátoztetős háztól a városias típusútervekig, majd a legújabb lakóházakig több féle formát vegyesen tartalmaznak. Az egyidőben épült házak csak egy-két szomszédos telek esetében alkotnak egységesebb utcaképet. A javaslat az, hogy a tetőforma a szomszédos épületek jellegzetességeit követve kerüljön majd meghatározásra. Az épületmagasságra javasoljuk a szomszédos lakóházak épületmagasságát is figyelembe venni, hogy magasházak mellé lehetőleg tömegben illeszkedő épület kerüljön, átmenetet képezve pl: egy alacsonyabb lakóház között.

A javaslat itt a homlokzati színek tekintetében érhető tetten, a világos, tört és pasztel színek alkalmazását javasolva, elkerülve a harsány, élénk, utcaképből kirívó megjelenés létrejöttét.

Ady Endre utca látképe kelet felől.

Ady utca típusúterv szerinti lakóházai.

GAZDASÁGI TERÜLET

A község nyugati oldalán lévő egykori téglagyár telephelye évek óta használaton kívül áll, önerdősül. Mögötte bányászatra kijelölt területek vannak, amelyek még mezőgazdasági művelés alatt állnak. A művelés megkezdése esetén fásításuk a külső telekhatár mentén javasolt.

A volt téglagyár a főút felől.

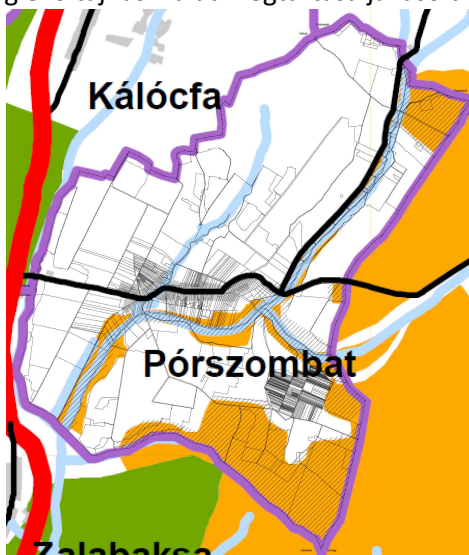
A község központban a Rákóczi Ferenc utcában és a Kossuth utcában egy-egy telephely található. A faipari és mezőgazdasági telephelyet a közterületek fásításai takarják. Javasoljuk, hogy telken belül a külső telekhatárt követve kerüljön sor fasor telepítésére, amely az eltérő tömegű épületek és gazdasági funkció lakóterülettől való látványbeli takarását és utcaképbe illesztését is biztosíthatja.

A 49 hrsz telephely beépítése.

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETEK

A település igazgatási területe Zala megyében fekszik. Tájföldrajzi szempontból a Nyugat-Magyarországi-Peremvidék nagytájban, a Zalai-dombság középtájban, Nyugat-Zalai-dombság részként a Kerka-vidék (Hetés) kistájban fekszik, amely a Göcsej és az Őrség között terül el. A természeti területe az ökológia folyosó övezet része, meglévő tájhasználat megtartása javasolt.

Ökológia hálózat övezete

Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezete

Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területen toronyszerű építmény kilátó kivételével, hírközlési adótorony, szélerőmű elhelyezése nem javasolt.

A tájhasználati módokat tekintve az igazgatási területen a mezőgazdasági művelés alatt álló területek és az erdőgazdasági területek közel azonos arányt képviselnek (az igazgatási terület 45-44%-át alkotják). A kivett területek (település, közlekedési területek, vízgazdálkodási területek, bányaterület stb.) részaránya 11%.

A tájat korábban uraló erdők irtása az 1700-as években teljesedett ki, amikor a térségben az irtásos-parlagoló földművelésnek és az erdei legeltető állattartásnak sajátos dunántúli változata alakult ki. Pórszombat domborzata morfológiai szempontból mozgalmasnak tekinthető, völgyek dombhátak sokasága váltja egymást. A lankásabb, enyhe hajlású részekben szántók, a meredekebb domboldalakban erdők terülnek el, helyenként szőlők, gyümölcsösök is megjelennek. A patakvölgyekben csörgedező vízfolyások mentét gyeptájak területek övezik.

A mezőgazdasági jellegű külterületen a beépítés korlátozott. Esetleges beépítés során az épületek fásítással való takarását javasoljuk.

Az erdők túlnyomóan vegyes állományúak (gyertyános kocsánytalan tölgyesek, lombelegyes fenyvesek, tölgy-kőris-szil ligeterdők). A fafajösszetétel a következő: fenyő (erdei, luc, vörös) 55,6%, tölgyek (kocsányos, kocsánytalan) 16,5%, gyertyán 14,6%, egyéb lágylombos 4,9%, bükk 3,2%, cser 2,8%, akác 1,6%, nyár 0,6%, egyéb keménylombos 0,1%. A fenyők közül az erdei fenyő állománya maga 49,3%-ot tesz ki. Az erdők túlnyomó többsége változatlanul gazdasági, elsődlegesen fatermelési rendeltetésű. Külterületén ex-lege láp területként védettek: a 091/3, 095/1-2; 0101/1; 0112/2 hrsz ingatlanok. Egyedi hatósági határozattal történő lehatárolásra váró ex lege védett lápok: 084/4; 090 hrsz.

Kilátás a község külterületére a Medesi-hegy felől.

KERTES MEZŐGAZDASÁGI TERÜLETEK

Zala megye lankás dombjain a történelem folyamán kialakult szőlőkultúra napjainkig megőrizte jelentőségét. Ez, a nagy bortermelő vidékekkel össze nem hasonlítható szőlőművelés sajátosságaiban jelenthet számunkra érdekességet. A legszembetűnőbb ilyen tulajdonság a bortermeléshez szükséges építmények egyszerű szépsége, harmóniája. Hogy az itt élő emberek ma is szükségét érzik a szőlővel való foglalatosságnak, bizonyítja az, hogy a szőlőművelés, a borkészítés és legláthatóbban a pinceépítkezés alakul a mai kor igényeinek és „ízlésének” megfelelően. A település a Medesi-hegyen 34 ha-os kertes területtel (zártkerttel) rendelkezik, ahol a szőlő művelési ág a jellemző (19 ha). Gyümölcsös és kertgazdasági terület csak nagyon kis hányadot képeznek (0,9 ha és 1,6 ha). A jellemző beépítése a boronafalas, nyeregtetős pince, prэшáz. Az építészeti hagyomány megtartása javasolt új beépítések esetén. A romos, használaton kívüli pincék felújítása során pedig javasoljuk az eredeti tapasztolt, fehérre meszelt homlokzatot nyeregtetővel.

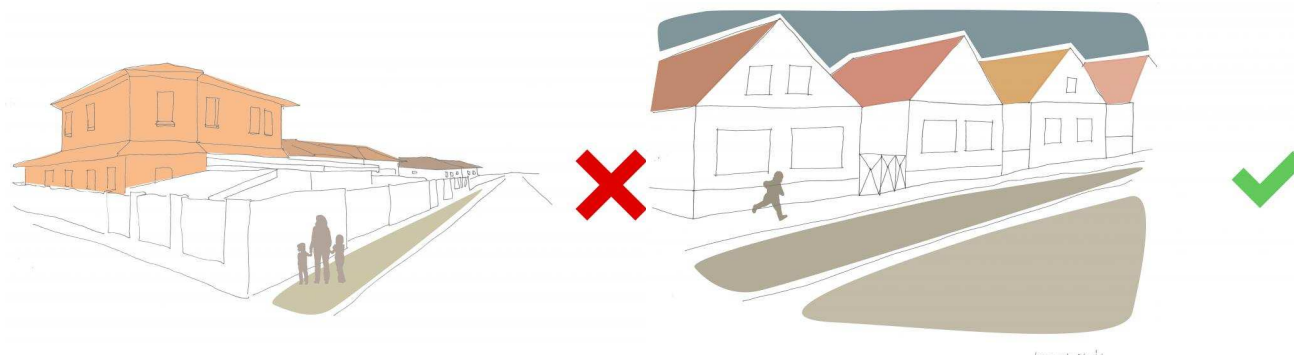
A beépítésre nem szánt területeken, összekötő utak lakott területi szakaszán kívül reklámfelület elhelyezésére szolgáló önálló építmény, felszíni elektromos hálózati vagy hírközlési elem vagy építmény elhelyezése nem ajánlott. Gondoljunk az éjszakai fényszennyezésre is, a világítás kialakítása során csak lefelé világító megoldásokat alkalmazzunk.

A tájképvédelmi jelentőségű területeken reklámfelület elhelyezésére szolgáló önálló építmény, felszíni új elektromos hálózati, felszíni új hírközlési elem vagy építmény elhelyezése nem ajánlott. A kertek kivételével kerítések csak vadvédelmi célból létesíthetők. A kertes mezőgazdasági területek életben tartása kívánatos (szőlőültetvények újraterelítése, épületek meg- és felújítása). A kertekben az épületeknél a hagyományos építőanyagokat célszerű felhasználni. A boronafalas, tapasztott felületű épület adta létformán a mai igény szint már túllépet. Az egy-két tanúként megmaradt elemet célszerű az utókor számára felújítani, megőrizni. A terepadottságokat változatlanul célszerű figyelembe venni.

Arra a kérdésre, mitől szép egy lakóház, nem lehet egy mondatban válaszolni. Ebben a fejezetben nem szeretnénk egyoldalúan állást foglalni, leszűkíteni a lehetőségeket.

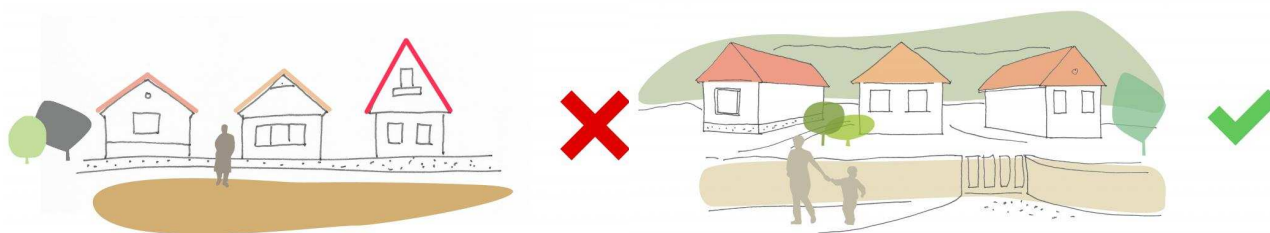
MAGASSÁG

Az egységes utcakép szempontjából fontos, hogy az egymással összeépített, vagy egymáshoz közel álló épületek homlokzati párkány magassága közel azonos legyen.

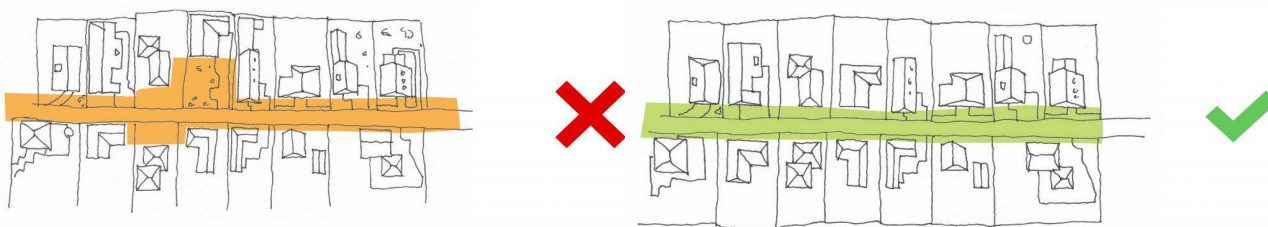
TETŐHAJLÁSSZÖG

Zavaró, ha az egyes utcákra, utcaszakaszokra, szomszédos épületekre jellemző tetőformáktól, vagy sűrűn beépített utcasorban a szomszédos épületek tetőhajlásszöge eltérő.

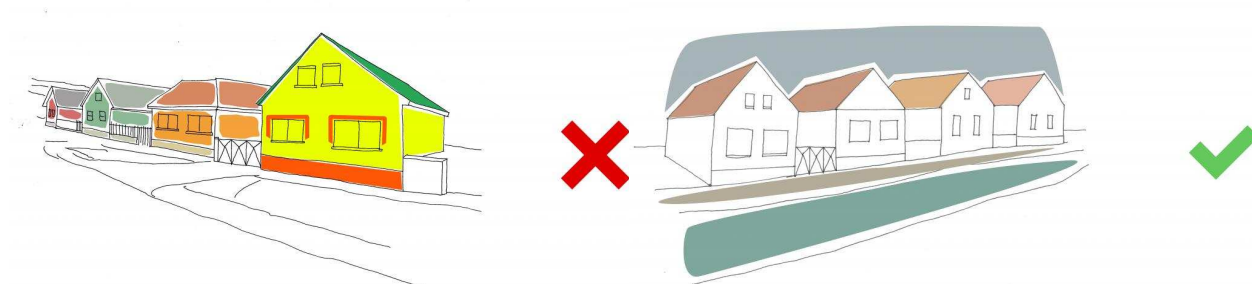
TELEPÍTÉS

Az egy utcasorban álló épületek esetében egységes módon kell az előkertet kialakítani. Az épületeket fő tömegükben az utcára jellemző módon javasolt elhelyezni, hogy az utcaképet alkotó homlokzatok egységes településképet eredményezhessenek.

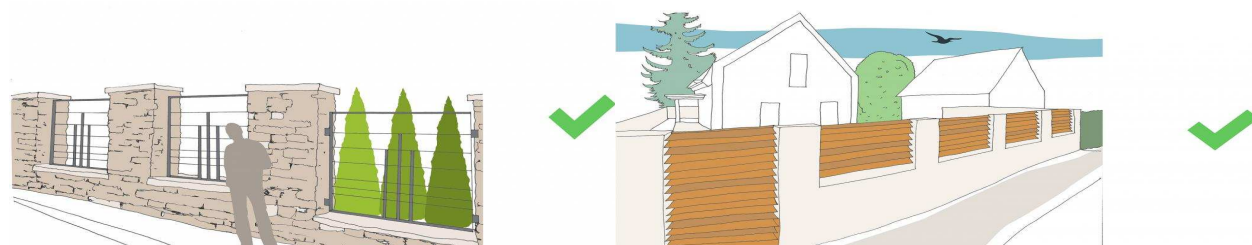
SZÍNEK

Kerüljük a harsány és a környezet, környező épületek színvilágától idegen színek használatát.

KERÍTÉS

Pórszombaton a lakóterületeken a tömör és áttört kerítéseknek is hagyománya van. A történeti településrészen az előkert nélküli beépítéseknel inkább tömör kerítés, és kapukialakítás jellemző. Előkertes beépítések esetén viszont az áttört kerítés a gyakoribb. Az újabb beépítések inkább áttört jellegűek. A falazat anyaga téglá és kitöltő elemként a fa, fém szolgál jól. A téglá vagy újabban kőkerítések egykor is ma is kortalanok és ugyanúgy alakíthatók akár modernebb hatást kölcsönző látszó fuga nélküli kivitelben is. A kertes területen nem jellemzőek a kerítések.

Példák kerítésekre, kertkapukra.

AJTÓK, ABLAKOK

Az épületek megjelenését és hangulatát a nyílászárók nagyban befolyásolják. Pórszombaton számos régi egyedi ablak megoldásokra találunk példát. Javasoljuk ezen ablakok jellegzetességeit megtartani, esetleges cseréjük esetén az új nyílászáróknál alkalmazni, osztási arányaikat megtartani. Az új vagy felújított épületeken gyári típus ablakok és ajtók dominálnak.

Példák népies, eklektikus és szecessziós ablakokra.

A zártkerti népies pincék ajtóbejáratai a régi kialakításokat mutatják. Általában deszka, vagy kazettás kialakítással készültek.

Példák pince, présház bejáratára.

HOMLOKZATKÉPZÉS, ANYAGHASZNÁLAT

Pórszombaton a kialakult beépítések elsődlegesen vakoltak. A díszesebb házak eklektikus vagy szecessziós ablakkeretezésűek, vagy egyszerű tagolt homlokzatúak. Általánosabb az új építések esetén az egyszerű, letisztult formák alkalmazása, legfeljebb egyszerű homlokzat díszek vagy keretezések alkalmazása.

Jókai u. 3. lakóház gazdagon díszített homlokzata

A vakolt felületek mellett a fa az az anyag, amely a községben visszaköszön. A közelmúltban felépített új templom a fa, a téglá, a fehérre vakolt felületek játékaival él. A tornyok megjelenésében a szoknyás haranglábak világát követi, mégis modern hatást sugároz.

Jézus Szíve templom fényképei

GAZDASÁGI ÉPÜLETEK: PAJTÁK, ÓLAK

Egyre fogyatkozó számú sajátos gazdasági épületei a községnek. A korábban az udvaron telekhatáron álltak, vagy keresztben zárt sorú jelleggel épültek. Ma már egyre kevesebb pajta, ól, kukoricagóré maradt meg. A fényképen látható ezekre példa. Felhasznált tartószerkezeti anyagaik a téglá és a fa. Megtartásra és hasznosításra javasoljuk őket.

KERTEK

A településképhez a beépítéseken túl a kertek is hozzátartoznak. Az állattartás visszaszorulásával a lakótelkek esetében a díszkertek kerültek előtérbe. A szőlőhegy pedig megmaradt szőlő, gyümölcsösnek. Ott folyik mai napig a bortermelés.

A lakóterületeken a dísz és konyhakertek együttesen vannak jelen. Szívesen ültetnek szőlőt lugasként, természetnek zöldségeket. Ezek helye az udvar, vagy hátsókert.

A jól megválasztott növénytelepítés és gyepfelületek esetén is a kert öntözést igényel. A meglévő kerek kutak jól szolgálhatnak most is. Megjelenésében javasoljuk úgy kialakítani a kutat, hogy az udvarral és az épülettel harmóniában legyen a színvilág és anyaghasználat tekintetében is.

RÉSZLETEK

A Medesi-hegyen (kertes területen) járva az építészeti hagyományokat, a fa alkalmazásának sokoldalúságát is megcsodálhatjuk.

Találunk példát téglával burkolt pince, présház előtti járófelületre, ahol a használati tárgyak is helyet kapnak.

UTCÁK, TEREK

közterületek településképi útmutatója

A település fő utcája a Kossuth utca. A település intézményi központját egyrészt a volt óvoda, az új Jézus Szíve templom, az önkormányzati épület jelöli ki az utca keleti végén. A középületeket azonban örökzöldek takarják, így javasoljuk a gyorsan megnőtt örökzöld faállomány (tuja) cseréjét. A Jézus Szíve templom előtti szobrok sem láthatók az útról, ezért alacsony cserjékkel célszerű lenne kiváltani őket. A felújításra tervezett önkormányzati épület előtt szintén vakolatdíszes épület takarását adó tuják helyett az épület megjelenését nem korlátozó lombhullató fajok, cserjék, évelő virágok telepítése javasolt.

A Kossuth utcában és általában a községben a fenyőfélék és az örökzöld tuja a jellemző közterületi faállományként. Javasoljuk, hogy a közművekre és településképre is tekintettel ezeket alacsony lombkoronájú fasorokkal helyettesítsék, amelyek nem takarják el az utcaképet, és növekedésük révén nem foglalják el a gyalogos járdákat. A padkák rendezése érdekében javasoljuk a szűk útkeresztszelvényekben a zárt csapadékvíz-elvezetés kialakítását és a felszabaduló területen parkoló, zöldfelület kialakítását.

Kossuth utcában egységes, lombhullató fasor telepítése javasolt.

A falu nyugati oldala a Rákóczi Ferenc utca és Kossuth utca találkozásánál találunk egy teresedést, ahol zöldfelületként fákkal benőtt park van. Javasoljuk, hogy a központi fekvése révén a területen játszótér, is helyet kapjon.

Kossuth utca és Rákóczi utca találkozásánál lévő park látképei.

A község sportpályája a település délnyugati részén van. A község igényeit kielégíti a szépen gondozott terület.

Sportpálya és sportöltöző fényképei.

A külterületi utak közül a Zalabaksa felé menő út fásítása jó példa a külterületi utak kialakítására. Javasoljuk a fasor olyan módon való kialakítását, hogy a tájrészletekre feltárulkozó látványt ne takarják ki és ne váljon falszerű monoton elemmé. Ezt elérhetjük úgy is, hogy facsoportokat alakítunk ki.

Zalabaksa felé menő út fásítása.

A Medesi-hegy kertes területén a tájba simuló úthálózat kialakítása és megtartása a cél. Szilárdburkolat létesítése esetén is a vízelvezetést úgy javasolt megoldani, hogy az a tájhoz illeszkedjen, ne a meglévő kedvező összhatást bontsa meg. Ezt kis folyókkal vagy szivárgó árkokkal, padkával lehet kivitelezni.

Dülő út részlete.

Példa korszerűsített lakóépületre. A felújítást és esetleg a kisebb bővítést követően a településképhez illeszkedő tető és épületmagasság is megtartásra került. A megújított homlokzat jól illeszkedik az utcaképbe. Az épület körüli kertek pedig gondozottságukkal mutatnak példát.

Példa felújított és jókarbantartott pince présházra. A meszelt homlokzat sárral tapasztott boronafalat takar.

Példa egykori major telephely felújítására és megőrzésére, épület bővítésére. A korábbi épülettagezatok megtartásra és helyreállításra kerültek. A folyamatosan zajló felújítások során pedig a telephely akár régi fényét is visszakaphatja. Példa arra, hogy gazdasági területen is lehet esztétikus épületmegjelenést biztosítani és nem csak a funkció számít.

Az új Jézus Szíve templom példa a közösségi összefogásra és az építészeti arculatra is. A település új temploma irányt mutathat a hetési-göcseji építészeti jegyek modern használatára és korszerű anyaghasználatára is. Itt elsősorban a fa és a téglá emelendő ki, mindkettő helyi anyagnak (az agyag révén ma már alapanyagnak), helyi terméknek számít. Együttes alkalmazása pedig organikus megjelenést eredményez.

PÉLDÁK SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK

sajátos építményfajták, reklámhordozók, egyéb műszaki berendezések

7

Az utcaképhez a hirdetőtáblák, reklámfelületek, cégérek is ugyanúgy hozzátartoznak, mint az épületek vagy a növényzet.

Cégér, cégtábla elhelyezésekor elengedhetetlen, hogy az alkalmazkodjon az épület jellemzőihez, anyaghasználatához, a helyben szokásos formavilághoz.

A külterületeken reklámhordozók elhelyezése nem indokolt, és nem javasolt. Újabb felszíni infrastruktúra-hálózatok elhelyezése nem javasolt, a meglévők jó karban tartása elegendő és szükséges. A külterületeken reklámhordozók elhelyezése nem indokolt, és nem javasolt. Újabb felszíni infrastruktúra-hálózatok elhelyezése nem javasolt, a meglévők jó karban tartása elegendő és szükséges.

El kell kerülni a hideg fehér fényű világítást, amely 500 nanométernél rövidebb hullámhosszúságú fényt tartalmaz: Ennek megfelelően 3000K alatti érték javasolt a kültéri világítás színhőmérsékletére.

A világítótestek ernyőzése olyan legyen, hogy a fényt oda irányítsa, ahol arra szükség van: Megfelelő ernyőzés esetén a kibocsátott fényt nem látjuk közvetlenül. A megfelelően irányított fény nem jut a gyalogosok, járművezetők szemébe, az épületek ablakai felé vagy éppen az égbolt irányába. A fényeknek – még a díszvilágítás esetén is – lefelé kell irányulniuk. Így például a talajszintbe épített fényvetőket, melyek felfelé sugároznak, el kell kerülni.

Az utcákat amennyire csak lehet egyenletesen, és amennyire csak lehet, alacsony intenzitással világítsuk meg: Vidéki utakon a $0,3 \text{ cd/m}^2$ fényűrség elegendő, amely kb. 4 lux megvilágítással elérhető. Ez az EU útvilágítási szabványoknak (EN13201) megfelelő legalacsonyabb útosztály. Az EU szabványok gyakran sokszor erősebb megvilágítást ajánlanak, mint ami jelenleg a legtöbb európai településen megvalósult.

Igazítsák a kültéri világítást a tényleges használat idejéhez. Este 10 óra, vagy éjfél után jóval kevesebb fényre van szükség, ennek megfelelően az közvilágítás fénye csökkenthető. A megvilágítási szintek akár 50-80%-os csökkentése is lehetséges. A nem közcélú világítást teljesen ki kell kapcsolni, ha nincs arra közvetlen szükség.

Egységes utcanév táblák. Példa reklám feliratra.

IMPRESSZUM

Pórszombat Község Önkormányzata
8986 Pórszombat, Kossuth u. 3.

Tel.: +36 (92) 573 430

E-mail: korjegyzo@zalaszam.hu

Polgármester: Tánczos László

Főépítész: Kutnyánszky László okl. építészmérnök

KÉSZÍTETTE: MODULOR Kft (9700 Szombathely, Szt. Flórián krt. 2.), Gergye Péter

Telefon: +3694/509-244

Email: modulor.gergye@t-online.hu

FOTÓ: Gergye Péter

Pórszombat, 2018. március 22.